

כתר התורה

ע"ש רבי יצחק אבוחצירא זצוק"ל

רבי יצחק יוסף שליט"א

בית ההוראה הארצי כתר תורה ע"פ פסקי מרן

פרשת עקב תשפ"ד

העלון השבועי

מאמר השבוע

הרב אברהם רחמים

קשה זה לא רע

חלילה, אין זה מעיד על חוסר אמונה – נקודה! אלא שאחר משפט שכזה האומר שגם למי שמאמין מותר לבכות ולהצטער על האובדן שלו, עלינו להבין מה ההבדל בין המאמין למי שאינו כזה – הרי שניהם בוכים על הצער שלהם! והתשובה היא: כי ההבדל בין השניים ניכר ונבדל בשניים: א. בזמן הבכי והצער. ב. בהרגשה העומדת מאחורי הבכי והכאב. ביאור: כאשר אדם חווה אובדן או קיבל מכה בגופו, הכאב מתחלק לעצם המכה שקיבל או תחושת ההפסד מעצם האבדה שנחסרה ממנו. ובנוסף, ישנה תחושה פנימית של סבל מעצם המקרה האדם חש במה שעובר עליו רק חסרון, רע מוחלט ללא תכלית.

מעתה, ההבדל בין המאמין לשאינו מאמין הינו כך: יהודי מאמין, יודע שהכל לטובה, הוא מאמין שהייסורים שלו כולם באו לתכלית חיובית. לכן הכאב שלו נובע רק מהחלק הראשון – הצער והכאב על האובדן עצמו. אולם, את הצער הנובע מן התחושה שנעשה לו עוול הוא מרגיש פחות, משום שהוא יודע שהסבל שלו אינו לחינם, אלא הינו אמצעי לקבל טובה אחרת מאת הקב"ה וכדו'.

יסוד זה אנו לומדים בפרשת השבוע משה רבינו אומר לעם ישראל: "וַיִּדְעֶתָ עִם לָבֶבְךָ כִּי פָאָשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹקֶיךָ מִיִּסְרָהּ". כאשר באים ליהודי ייסורים, הוא צריך לדעת כי הייסורים האלו הם: "פָאָשֶׁר יִיָּסֵר אִישׁ אֶת בְּנוֹ".

אם נשאל: מה ההבדל? הרי ייסורים – הם ייסורים, מה זה משנה מי נותן לך את הסתירה – אבא או אויב? הכאב הוא אותו כאב!

אלא התשובה היא כמו שאמרנו – במצב נורמלי, אבא לא נותן לבנו מכות בשביל הכיף, או כי משעמם לו ואין לו כרגע מה לעשות. אב נותן ייסורים לבנו, רק בכדי שיטיב את דרכיו ועל ידי 'מוסר אב' חייו יהיו איכותיים יותר ושמחים יותר. זו מכה של אב.

כאשר אדם יודע שהצער שלו הוא לטובתו, לכאב שלו יש תכלית ומטרה – להוביל אותו לחיים יותר טובים, אז הוא עובר את הכאב בצורה יותר חלקה, נעימה ורגועה.

פנה אלי חבר ירא שמים בשאלה מעניינת ועכשווית ששייכת אל כל יהודי עובד ה'.

וכה דבריו: אני תמיד אומר לאנשים 'הכל משמים' – אדם צריך לדעת לקבל את כל מה שקורה לו באהבה ובשמחה. "כל דעביד רחמנא לטב עביד", וגם "הכל לטובה". אבל אתה יודע מה קרה לך? לפני מספר ימים נגנבו לי אופנים נעשיתי עצוב והשמחה נעלמה ממני. אז, הסתכלתי במראה, ראיתי את פני המכורכמות ושאלתי את עצמי בתדהמה: 'בנימין, מה איתך? איפה כל הפסוקים המרגיעים שאתה אומר תמיד?'. אני יודע שכל המקרים הם מאת הקב"ה וכולם לטובה, והנה חלפו יומיים ואני לא מצליח לחזור לעצמי".

אכן שאלה נכונה. הבה נתבונן, האם מצב כזה מראה שיש לאדם בעיה חמורה, שאינו מצליח להתנהג כמו שהוא מאמין שנכון וראוי להתנהג? כאשר נתבונן בדברי חז"ל נראה הבנה למציאות זו.

הנה, כאשר קורה לאדם אסון או נזק, חלילה, הקב"ה אינו מצפה ממנו שירקוד עם חיוך של זוכה בלוטו. סוף כל סוף – "זכור כי עפר אנחנו" – אנו רק בני אדם. ולכן אמרו חז"ל שעל בשרות טובות מברך: "הטוב והמטיב", ועל בשרות רעות מברך: "ברוך דיין האמת", ולא "הטוב והמטיב". ברכה זו נתקנה אף לצדיקים הגדולים שיודעים כי אין רע מאת הקב"ה, אלא 'הכל לטובה'.

ומהי הסיבה לכך? משום שאנו בשר ודם חומריים, וכאשר נחסר מאתנו משהו – הגוף חש ברע, לכן זה נקרא 'רעות' ועליהם מברך "ברוך דיין האמת".

כמובן, שבמעלות האמונה הדרגות הולכות ומשתנות מאדם לאדם – עד כמה הוא מצליח להרגיש את המקרים הלא נעימים כטובים.

מכל מקום, מותר לאדם להצטער על אובדן. כבר אמרו חז"ל שכאשר נפטר לאדם קרוב אזי – 'שלושה ימים הראשונים לבכי'. הסיבה היא, שהתורה לא מצפה מאדם להיות מאושר כאשר קרובו נפטר, וודאי שאילו האדם יפצח בריקוד בזמן שכזה, יהיה זה אווילי ביותר, אלא עליו לבכות להצטער ולהתאבל על החיסרון.

כאשר אדם מצטער על שנחסר ממנו דבר או על צער שבא עליו

שאלה

האם יש היתר במקומות שאין בהם חוף רחצה נפרד, כמו בחוף לארץ, ללכת לחוף מעורב להינפש, ולצורך רפואות ובריאות הגוף?

תשובה

כתב הרמב"ם (פרק ד מהלכות תשובה הלכה ד) המסתכל בעריות, מעלה על דעתו שאין בכך כלום, שהוא אומר וכי בעלתי אותה או קרבותי אצלה, והוא אינו יודע שראיית עיניים עוון גדול הוא, שגורמת לגופן של עריות, שנאמר ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם, וגורם לעכב את התשובה. ע"ש.

ואמרו חז"ל ביומא כט. טוב מראה עינים מהלך נפש, טוב מראה עינים בגופה של אשה יותר מגופו של מעשה.

ובשו"ת יחוה דעת חלק ה סימן סג הביא מה שביאר בזה הרמב"ם במורה נבוכים (חלק ג פרק ח) שיש בזה ענין נפלא מאוד, כי כשיחטא האדם בגופו, אמנם ימרה פי ה' מצד המקרים הנמשכים אחר חומריה, ומכל מקום לא המרה אלא מצד בהמיות שבו. אבל המחשבה היא מסגולות האדם בחלק הכי נכבד שבו, וכשהוא מהרהר בעבירה נמצא שחטא בשכלו שהוא חלק הנכבד שבו, ואינו דומה חטאו של מי שעבר ושיעבר סכל כחטאו של מי שהעביר שר נכבד וחשוב ע"כ.

והנה אמרין בגמרא בבא בתרא נז: ועוצם עיניו מראות ברע, אמר רבי חייא בר אבא, זה שאינו מסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה. (דהיינו כשהולך על שפת הנהר והנשים רגילות לעמוד שם בגילוי שוק. רשב"ם) ומקשה הגמ' היכי דמי, אי דאיכא דרכא אחרינא רשע הוא. (כלומר, אם יש דרך אחרת לעבור משם והוא הולך בדרך זו אפילו אם עוצם עיניו רשע הוא, שלא היה לו להתקרב למקום ההוא ולהביא עצמו לידי נסיון, אלא היה לו להרחיק עצמו מן העבירה, כדקדק"ל חולין מד: הרחק מן הכיעור ומן הדומה לו. רשב"ם) לעולם דליכא דרכא אחרינא, ואפילו הכי מבעי ליה למינס נפשיה (להטות עיניו לצד אחר או לעצום עיניו, והיינו דמשתבח ביה קרא דאי אנסי נפשיה חסיד הוא. רשב"ם). ע"ש. ולפי זה אין לילך כלל אל חוף אשר אין הצניעות נמצאת שם. וכ"כ בשו"ת שבט הלוי חלק ג סימן קפה ובאגרות משה אהע"ז סימן נו ובשו"ת באר משה חלק ד סימן קמו.

ומרן הגאון הרב עובדיה יוסף זצ"ל ביחוה דעת חלק ה סימן סג ע"ש כתב דלכאורה היה מקום לצדד ולומר דאם הולך לרחיצה בים לצורך רפואה ואינו יכול למצוא חוף ים נקי מתערובות נשים וגברים, וחשיב ליכא דרכא אחרינא ויכול ללכת לשם ומה שיעטיר לעצום עיניו הוא רק ממדת חסידות כדמוכח מדברי רשב"ם הנ"ל, דכיון שהוא אנוס חסיד הוא.

אך כתב דיש לחלק דכל זה לא הותר אלא כשעובר דרך העברה בעלמא, שאפשר לו שלא להסתכל במכוון בנשים העומדות על הכביסה, אבל לא ללכת ולהתרחץ בים מעורב שכל פניונו שהוא פונה רואה נשים לא צנועות אשר אי אפשר להמנע מלראותן ויבוא לידי הרהורי עבירה.

אכן בשו"ת אגרות משה הנ"ל כתב דלצורך רפואה יש להקל באופן שישתדל לעצום עיניו ובאופן שסבור שלא יבוא לידי הרהור וכנ"ל אולם כבר הסכימו שאר גדולי הדור לאסור זאת בתוקף.

ובפרט לפי מה שכתב המאירי דאף בדליכא דרכא אחרינא צריך לעצום עיניו ואין זה רק ממדת חסידות כדמוכח מדברי המשן בעמ' 3

תליית הכתובה על קיר

ראובן הוא חתן צעיר, בעל תשובה, נשא את אשתו בשעה טובה ומוצלחת, הם השקיעו בכל פרט בחתונה מהמסד ועד הטפחות, גם את הכתובה הם הזמינו אצל סופר סת"ם שיכתוב להם את הכתובה בכתב יפה ויעטר להם אותה בכל מיני ציורים ועיטורים שונים, לאחר החתונה בני הזוג מסגרו את הכתובה ותלו אותה בסלון ביתם, לאחר זמן נודע להם שלתלות את הכתובה על הקיר בסלון זה "לא טוב לשלום בית", ושאלתם בפיהם מה עליהם לעשות?

תשובה: לכתחילה ודאי עדיף שלא לתלות את הכתובה על קיר הסלון, שטר הכתובה צריך להיות בבית הורי הכלה למשמרת, ובוודאי שיש להצניע דבר זה מעין הוראים, בפרט שכתובה זה דבר שדרכו להיות נסתר ומונח למשמרת, ומי שתולה את כתובה מאוירת ונכנסים אורחים ורואים "תמונה" כזו במרכז הסלון זה מעורר תמיהה ומזמין על בני הזוג עיה"ר.

נימוקים: והנה ראיתי בשו"ת הרשב"ש (סי' שכ) שכותב שלא טוב שהכתובה תהיה מונחת ברשות בעלה, מהטעם הפשוט שאם תקניטנו הוא יקרע את הכתובה והיא תהיה קלה בעיניו להוציאה, ולמעשה כך ראיתי בספר כנה"ג (אבהע"ז סי' סו הגה"ט אות ח) "שאין למסור הכתובה ליד החתן אלא ביד הכלה או קרובה וגם זו מן התקנות שתקן הר"ש קפסאלי ז"ל בקנדיי"א וכמנהג פשוט בכל ישראל", וכן כתב בספר יפה ללב (פאלאג'י, אבהע"ז סי' סו ס"ק ג) וגם בשו"ת ויאמר יצחק (בן וואליד, ח"א סי' קכב דף קיח טור ב) כתב שהמנהג פשוט בכל ערי המערב להפקיד את הכתובה ביד אביה או אחד מקרוביה. ומנהג זה לא היה רק בערי מרוקו אלא גם במצרים זה היה נוהג, שהרי מצינו בשו"ת הרדב"ז שהיה במצרים וכתב בשו"ת שלו (ח"ד סי' אלף קמב (ע) בתוך דבריו) "...עד החתום בכתובה והמוליך אותה ליד הכלה או קרובה" וכן היה המנהג גם בחאלב ובארץ ישראל כמ"ש בשו"ת חדות יעקב (עדס, אבהע"ז סי' טו אות א), ודבר זה קיים ברוב קהילות ישראל, והביאו גם בשו"ת יד אהרון (אלפנדארי סי' סו הגה"ט אות יב) שהכתובה נמצאת אצל קורבי האשה.

גם אצל יוצאי אשכנז המנהג כן, כ"כ בספר שלחן העוזר (ליבוביץ, ח"ב דף מו טור א סוף אות ה) בשם רבי דוד שפירא שבירושלים נוהגים ליתן את הכתובה לידי אבי הכלה או לקרובי הכלה, וכ"כ בספר בירור הלכה (זילבר, ח"ה סי' סו) וכן ראיתי בשו"ת לבושי מרדכי (וינקלר, טולצ'ה תרע"ב, אבהע"ז סי' מט) בתחילת תשובתו שמנהג מסדרי הקידושין שמוסרים הכתובה ליד א' מהמחותנים והוא מטמין אותה אותה בכיסו. ויעויין עוד בספר

המשן בעמ' 4

דוגמא: אדם שרצה לחתוך בשר על קרש חיתוך, ופספס בכמה מילימטרים. אצבעו נחתכה כהוגן וכואב לו מאוד. מסתבר שתחושת הסבל ואי הנוחות יהיו משמעותיות – חלק גדול מן הכאב הינו משום שמבין בדעתו שאצבעו נחתכה סתם ללא כל תכלית, במעט זהירות זה היה יכול להימנע, פשוט חבל על חוסר הזהירות.

מנגד: ישנו אדם שעליו לעבור ניתוח מציל חיים. מרצונו ובהסכמתו הוא הולך וחותם על טפסים המאשרים את הניתוח. מדוע הוא מנדב את גופו לחסדי סכנינו של המנתח? מה גורם לו לתת לאחרים להכאיב לו ברמה קשה כל כך? ובנוסף לכאב הפיזי, גם הארנק חש כאב עז מהסכום הגבוה היוצא ממנו – ומה הטעם שעושה כן?

התשובה. משום שהוא יודע שפעולת הניתוח יש לה סיבה יש לה תכלית היא אינה חינמית. כאשר רופא מבצע חתכים בגוף, הוא לא חותך בכדי להזיק ולהכאיב, אלא כדי לרפא את האדם ממחלה מסוכנת. אם כן, ודאי שהניתוח כואב וההחלמה ממנו לא פשוטה, אך התכלית טובה ונצרכת. כאבים אלו, סופם להביא אותו אל הבריאות.

דוגמה ממוחישה נוספת היא על אדם שעבר ליד שיח קוצני במיוחד, ושילים על כך במכנס קרוע לחלוטין. ודאי יכאב ויצטער על המכנס הטוב שנקרע.

לאחר כמה חודשים, אותו אחד בעצמו שולח בד יקר לחיט, ומבקש ממנו לחתוך אותו לחתיכות. הייתכן?

התשובה פשוטה למדי. גם החיט החותך את הבד לא עושה זאת לחינם או לשם השחתה, אלא כדי להכין ממנו חליפה מהודרת ללקוח. מעשה הגזירה הנראה כמזיק, אינו רע אלא טוב, למרות שעצם המעשה נראה כהרס.

היהודי המאמין שארע לו נזק בגוף או בממונו, חלילה, לא על אף אחד מישראל, יודע בברור שצערו לטובה ולתכלית מועילה. לכך הכאב שלו הוא רק על הקושי שעובר עליו עכשיו בהווה. לעומתו, מי שאינו מאמין מצטער כפול, מכיוון שמלווה לכאב שלו הרגשה קשה נוספת – הוא חש סבל נפשי ובטוח שכל הצער שלו הינו ללא כל תכלית.

על כן, יהודי הבוטח בבוראו הינו מצטער לזמן מה, אך מצליח להתאושש מהר יותר. הוא לא 'נתקע' עם הכאב שלו עשרים שנה, אף אם ארע דבר מה משמעותי מאוד, הוא נותן לעצמו זמן עיכול ולאחר מכן מתחיל להחלים. לעומת זה, מי שחסרה בו אמונה – כאבו הולך ומוסיף וקשה לו מאוד לצאת ממצוקתו אף לאחר זמן רב.

נזכור: לכל אחד מותר לומר: 'קשה לי', אך בהחלט אסור לומר: 'רע לי!' כל צער וכאב הם בגדר 'קושי' הניתן לעיכול, אך תכליתם הינה להשגת טובה שלמה – 'פי כַּאֲשֶׁר יִסֵּר אִישׁ אֶת בְּנוֹ ה' אֱלֹהֵיךָ מִיִּסְרָךְ'.

ה' יזכנו לאמונה שלמה. אמן!

רשב"ם, ואין שייך שילך לחוף מעורב ויהיו כל הזמן עיניו עצומות. וכ"כ בשו"ת אז נדברו חלק ז סימן עה בדעת הרמב"ם (פרק כא הלכות איסורי ביאה הלכה כא) שכתב שאסור להסתכל בנשים בשעה שעומדות על הכביסה ולא חילק בין איכא לליכא דרכא אחרינא, וצ"ל שסובר דאף בדליכא דרכא אחרינא צריך לעצום עיניו.

וברור אצלי מעל לכל ספק, דאף הגאון האגרות משה צ"ל לא מייירי אלא במקומו באמריקה אשר חופי הרחצה מצויים שם מאוד מאוד לרוב ורובם שקטים מאוד וכמעט שוממים לחלוטין, ורוב תושבי אמריקה כמעט ואין נופשים שם אלא הולכים לאותם אלו החופים המפורסמים מאוד ונופשים שם לאלפים ורבבות, וכיון שאין בנמצא שום מקום אשר הוא מוכרז כחוף נפרד, לזה סבר הוא דיכול ללכת לאותם החופים הנידחים לצורך רפואה וימנע מראיה אסורה והרהורי עבירה. ואעפ"כ לא הסכימו להוראה זו שאר גדולי ישראל.

אבל אין ספק שחוף מעורב ממש אשר בו נמצאים כמה אלפים של מתרחצים גברים ונשים יחדיו, שאין שום היתר לילך שם אפילו לצורך רפואה אפילו לדעת האגרות משה מאחר ואין שום דרך להימנע מראיה אסורה ולבוא לידי הרהורי עבירה הקשים מעבירה.

בברכה
אלון בן שבת

ואמרתי לצרף כאן תשובת מרן הראש"ל הרב יצחק יוסף שליט"א בעניין הזה - ישמע חכם ויוסף לקח

בס"ד, כ"ב אלול תשע"ה,

למענה לשאלתו בעניין בריכת שחיה, שבכל ימות השנה בעוה"ר היא מעורבת, ורק בימות "בין הזמנים" ישנם ימים מיוחדים, שבהם הבריכה מיועדת לצבור החרדי, בהפרדה מוחלטת, האם מותר ללכת לבריכה זו.

הנה ראשית יש להבהיר, כי אסור בכל תוקף להתרחץ בים מעורב, שאין בו הפרדה מוחלטת בין אנשים לנשים, והוא איסור גמור מעיקר ההלכה, ואינה חומרא. ואף לצורך רפואה הדבר אסור, וחולה הצריך לרחוץ בים, ימצא לו מקום נקי מתערובת של נשים, לצורך רפואתו. ומצוה רבה על מנהיגי הצבור יראי ה' וחושבי שמו, להשתדל להקים מקומות רחצה נפרדים, ואשר גם הדרך אל מקומות רחצה אלו יהיו נקיים מתערובת נשים, כדי להציל רבים מעון, כי חזקה לא שביק אינשי היתרא ואכיל איסורא. (גיטין לז:). ובגדולה מזו אמרו (בברכות סא.) כל העובר אחורי אשה בנהר, אין לו חלק לעולם הבא, לפי שהיא מגביהה בגדיה, וזה מסתכל בבשרה. (ובתוס' כתבו שם, שזהו ברגיל בכך). ובהגהות יעב"ץ שם כתב, שהוא הדין גם בפנויה, שמגרה יצר הרע בעצמו, ומסלק הבושה מעל פניו. וידוע מה שאמרו בירושלמי (פ"א דברכות) שהעניינים והלב ב' סרסורי עבירה וכו'. ובגמ' עבודה זרה (כ:) ונשמרת מכל דבר רע, שלא יהרהר אדם ביום ויבוא לידי טומאת קרי בלילה. וכתבו התוס' שם שהיא דרשה גמורה. ובבית יוסף (סימן כא), הביא בשם רבינו יונה שבאשת איש איסורו מה"ת, ובפנויה מדברי קבלה. ומעתה ההולך ומתרחץ בים מעורב שהפריצות שם רבה מאד, בודאי שנקרא רשע, שבשום אופן אי אפשר שלא יסתכל בנשים הפרוצות, וגדול עונו מנשוא. וראה בכל זה בשו"ת יחוה דעת חלק ה (סימן סב). ושם כתב לדחות דברי הגר"מ פיינשטיין בשו"ת אגרות משה (חלק א"ה ע"ס קנו) במי שהוא צריך לרפואה, וסובר שלא יבוא לידי הרהור, אם מותר לו לרחוץ בים, כשיש שם נשים מתרחצות. ע"ש.

והנה אם יש בריכה אחרת בקרבת מקום, שהיא מופרדת במשך כל השנה, בוודאי שילך לשם, ולא ילך למקום שבשאר השנה מתרחצים שם בתערובת בעוה"ר, שאין לחזק ידיהם של אלה המכשילים את הרבים. אך אם אין בריכה אחרת בקרבת מקום, מעיקר הדין יש להקל ללכת לשם. ואמנם אם הצבור החרדי יתאחד וימנע מללכת לשם עד שהבריכה תהיה נפרדת במשך כל השנה, והדבר ישפיע על מנהלי המקום להיענות לדבר זה, אין הכי נמי יש להימנע מללכת לשם בכל אופן. אבל אם מנהלי המקום ימשיכו בלאו הכי בדרכם, מעיקר ההלכה אין מניעה מללכת לשם בזמנים שהרחצה בבריכה היא נפרדת לחלוטין. עד כאן.

מטרות העמידה

קמחא
דפסחא

לימוד
שירת
הבקשות
לילדים

בית
הוראה

לימוד
טעמי
המקרא

כולל
אברכים

זאת ועוד כתב במשפט הכתובה (שם, פרק נט ס"ק ה) שהביא שנחלקו הדעות בזה האם לתלות את הכתובה על קיר הבית או לא, והביא בשם שו"ת משנה הלכות (קליין, ח"ט סי' רצה) שנשאל בזה, וטעמו של השואל הוא שאדרבא בזה יזכור כל פעם הבעל את חיובו כלפי אשתו. ובעל המשנה הלכות האריך למעניתו ואסר את הדבר מכמה טעמים, ולבסוף סיים את תשובתו "פשוט דלתלות הכתובה על הכותל אין בו טעם וריח ולא שערור אבותינו" עכ"ל. ומאידך הדעה השניה היא דעת שו"ת אז נדברו (חלק יב סימן נ אות ב) והשיב "שזה מנהג יפה ואדרבא אין לך תכשיט גדול מזה להזכיר ולהיזכר כל התכלית ולהיות מקושר ליום כיפור של החופה לכל החיים לחיות חיי שלום צניעות וקדושה". עכ"ל. וממשיך וכותב בספר משפט הכתובה ומכריע שאם יש על הכתובה ציורים ואיורים יפים אין קפידא מלתלות על הכותל להרחיב דעתו של אדם. אבל אחר המח"ר אין אני סבור כמוהו, ראשית ראינו מהפוסקים שהבאנו לעיל שמעיקרא הכתובה צריכה להיות אצל קרובי האשה אז אין טוען הרב משפט הכתובה שיתלו את זה בבית שזה רשות של שניהם ולא רשות קרובה, מה גם שראיתי בספר מחקרי ארץ (ח"ב אבה"ז סי' ג) לקראת סוף התשובה הוא טוען שדבר זה מעורר תמיהה בעיני הרואים וזה יכול להביא עליהם עין הרע. זאת ועוד, ראיתי בספר דברי שלום (עפג"ן, אבה"ז סי' סו סעיף ד עמוד עח) שעפ"י המקובלים צריך שהשטר יהיה ברשותה או אצל הוריה בדוקא ולא ברשותו,

אשר על כן אם הזוג חסים על הכתובה אשר הוציאו עליה הוצאה מרובה מאוד, העצה היעוצה היא שבני הזוג ילכו לפוטו מיוחד שיועד לעשות צילום מקורי עם הבליטות והמראה המבריק של הציורים ויעשה להם העתק מדויק של הכתובה המקורית, ואת הכתובה המקורית יניחו במשמרת אצל הורי הכלה ואת ההעתק ימסגרו ויתלו בחדר השינה שלהם ולא בסלון כי דבר זה כאמור לעיל מעורר תמיהה כי אין רגילות במחוזותינו לעשות דבר זה ומשכך איכא חשש לעינא בישא ל"ע.

כל זה כתבתי לפי קוצ"ד וצויו"מ וימ"ן עבד לאל עליון אני יגאל אלון.

שור המאה ה-19

הרב יוסף חיים בן שבת

רבי רפאל מאיר פאניז'ל

הראש"ל צ' חכם רפאל מאיר פאניז'ל. המכונה המרפ"א. רבי רפאל מאיר נולד לאימו שרה ולאביו יהודה בשנת תקס"ד (1804) בפאזארדז'ק שבבולגריה, שהייתה באותם השנים בשליטת האימפריה העות'מאנית. בשנת תקס"ז (1807) כשהיה בן שלוש, עלו הוריו לארץ הקודש, ויחד עימם היה גם רפאל מאיר הצעיר. בארץ הקודש התיישבו הוריו בירושלים שם קנה תורה בתלמודי התורה והישיבות.

בגיל 15 (שנת תקע"ט 1819) בעודו נער צעיר, התייתם מאביו ונותר בודד וחסר כל, אך כמאמר חז"ל הזהרו בבני עניים שמהם תצא תורה, יצאה תורה והוראה מרבי רפאל מאיר. עד מהרה יצא שמו כעילוי מופלג, השוקד על דלתי התורה והיראה ובשנת ה'תקפ"א נישא לרעייתו בת רבי אשר הלוי, מגדולי רבני ירושלים בעת ההיא. ועל אף גילו הצעיר, כבר בגיל 27 הרים את מקל הנדודים ויצא כשד"ר לתוניס, מרוקו, לוב ואלג'יר לטובת עניי ירושלים. בשנים מאוחרות יותר, שוב נדד למרוקו ותוניס ואפילו איטליה.

ומעשה שתמללתי מפי מרן הגרע"י על הרב פאניז'ל, והן אמת שרוב הקטע לקמן סובב גם אודות השמיטה ועוד, אבל לא יכלתי לחתוך בבשר החי, כי המקטע כולו ראוי להתכבד בו, ומלתא אגב אורחא קמ"ל. וז"ל : ראש ישיבה שואל את מרן : ראיתי שמביאים דעתו של הרב בענין היתר השמיטה, איזה הגבלות הרב נותן בדבר הזה? מרן משיב ז"ל : אין שום הגבלות! זה מותר. אבל מי שרוצה לעשות חסידות יעשה חסידות, לעצמו, אבל לא להגיד לאחרים, לא להורות לאחרים. יעשה חסידות לעצמו כמה שירצה, אבל להורות לאחרים... על פי ההיתר, זה היתר אמיתי, נכון. מי הוציא את ההיתר הזה? זה רבי יעקב שאול אלישר, היה לפני מאה שנה, היה ראשון לציון, היה חסידא קדישא, גאון עולם היה, הוא כתב את ההיתר הזה, רק אנחנו הרחבנו אותו, כדי שלא יעשו עליו קושיות, אבל ההיתר הוא שלו, הוא המקורי הוא שכתב את ההיתר. **היה חסידא קדישא הרב רפאל מאיר פאניז'ל, צדיק וקדוש,** והוא הסכים איתו, נתן לו הסכמה ארוכה על זה, הוא היה בתוניס, הרב פאניז'ל, הוא נסע לתוניס, לשליחות, האריה פרץ את הסוגר שלו ויצא לרחובות, וכולם היו פוחדים ובורחים ממנו, והוא קרב אל האריה, לא פחד משום דבר, קרב אליו וגירש אותו כמו שמגרשים כלב. שאלו אותו, איך כבודו לא פחד? אמר, מי ששומר בריתו והוא צדיק, לא צריך לפחד מחיות. היו צדיקי עולם והם כתבו את ההיתר, הם ראו בעיניים של החקלאים שאין להם פרנסה, וריחמו עליהם, יש הרב דברים כאלה, כמו מכירת חמץ, מי יותר חמוץ? חמץ או שביעית? חמץ זה כרת, בל יראה ובל ימצא, ועושים את ההיתר הזה שמוכרים את זה לגוי, אפילו שכולם יודעים וברצותו יחדלו הקולות והמטר. ויוצא חן מאוד בעיני המושל, ויצא לאשר על ביתו וימלאו בכליו בבית יוסף אור"ח סימן תמח'. אין פרץ ואין מי שמצפץ על זה, אבל כאן כל שבע שנים עושים צרות, עושים ככה, עושים שלא כדין עכ"ל. (ראיתי גרסא נוספת לסיפור הנז' שהיה על שני כלבים גדולים וכו', והיינו הך).

עוד ראיתי מספרים אודות ביקורו הנז' בתוניס, שהיתה שם שנת בצורת קשה, וכשראה זאת רבי רפאל התעטף בטליתו וקשר את תפיליו ופרס כפיו לאל עליון קונה שמים וארץ שיחוס על הקהילה העטופה ברעב ובחוסר כל כי גשמים היינו פרנסה, זמן לא ארוך שפך רבי רפאל שיחתו לפני קונו, והנה נתקדו השמים בעבים והשמים נתנו קולם ומטר עז ניתך ארצה, גשמים של ברכה שמילאו בורות שיחין ומערות. השמועה מייד פרסה כנפיה אל עבר אזנו של המושל שמהיר להביאו אל ביתו, וישאלהו המושל איך עשה המופת הזה, ויען רבי רפאל בענווה ובפשטות כי איננו מחולל ניסים אלא מפתח את קופת התמחיו של העדה, והיה הרוח החיה בהקמת ישיבת 'תפארת ישראל'.

עוד מסופר כי נסע גם כן לשליחות אחרת לאיטליה, וכשהגיע לרומא פרשה השמועה כנפיה אל האפיפיור שביקש לראותו, וישב עימו ושוחח על כמה עניינים וביניהם על כלי המקדש, וכשביקש רבי רפאל לחזות בכלים נענה האפיפיור וייד עימו אל גיני הוותיקן. בין הגנאים הללו נמנו גם כלי המקדש אותם בזז טיטוס לאחר חורבן הבית, נפשו של המרפ"א השתוקקה וגם נכספה לראותם. ועל הביקור הזה כותב רבי רפאל בסיפורו : אנכי בדרך, בעיר הזאת רומא, בשליחותי דרבנן, ואנכי חזון הרבתי. ע"כ. רבי רפאל היה בין היחידים שנכנסו אל מרתפי הוותיקן במשך הדורות.

בשנת תר"ג (1843), עם חזרתו לירושלים, חכם רפאל מאיר פאניז'ל נבחר לנשיא הספרדים בירושלים ולראש בתי הדין בה. חכם רפאל מאיר פאניז'ל היה ממנה על קופת התמחיו של העדה, והיה הרוח החיה בהקמת ישיבת 'תפארת ישראל'.

בט"ו באב ה'תר"ם מונה רבי רפאל מאיר לכהן כראשון לציון וכממלא מקום החכם באשי, לאחר שמחותנו, הרב יעקב שאול אלישר, ויתר לו על המשרה בשל גילו. מעט מאוחר יותר, הודות למאמצים מצד החכם באשי של טורקיה, הרב משה הלוי, הועלה רבי רפאל מאיר בדרגתו ומונה לתפקיד החכם באשי הרשמי.

ספריו : בשנת תרמ"ז (1887) הדפיס את ספרו החשוב, ספר **לב מרפ"א** - מערכות בהלכה, לפי א-ב, שו"ת, חידושים ודרושים, שו"ת - **לשון מרפ"א**. ג"כ כתב הערות וצינונים על הרמב"ם.

חכם רפאל מאיר פאניז'ל נפטר בי"ד טבת תרנ"ג (1893), לאחר מחלה בת מספר שבועות, ונקבר בהר הזיתים. וביטול מלאכה הוכרז מטעם בית הדין לקראת הלווייתו.